πολῖτες, παρὰ ἀνθρώπους πρῶτα-πρῶτα. Τέτοια κατὰ δυστυχία εἶναι ἡ κατάστασή μας.

Ἀπὸ τὸ ἀναγνωσματάρι, καθὼς τὸ προκηρύχνει ὁ «Νουμᾶς», θὰ γεννηθῇ σὲ λίγο καὶ ἡ γραμματική. Ἂς θυμηθοῦν ὅσοι πέρασαν ἀπὸ τὸ σκολιὸ τὸ δημοτικὸ σὲ ποιὸ βασανιστήριο τοὺς τυραγνοῦσε μὲ τὸ «κατῆλιψ, γενικὴ κατήλιφος», ὁ δάσκαλος, ὁ *μηδαμῶς τὸ αὐτοῦ ἔργον κατειληφὼς*, κι ἂς τὸ νοιώσουν μέσα στὴν ψυχή τους, ὅτι πρέπει νὰ πάψῃ τὸ βασανιστήριον αὐτὸ τῶν παιδιῶνε νὰ μαθαίνουν γραμματικοὺς κανόνες ἀπάνου σὲ λέξες. ποῦ τὴ σημασία τους μήτε οἱ λεξικογράφοι δὲν τὴν ξέρουν καλὰ-καλά.

Διαλαλητὴς τῆς ἀλήθιας μεγάλος γιὰ τὴν παιδιάτικη ψυχὴ θὰ εἶναι τὸ ἀναγνωσματάρι αὐτό Ἄμα τὸ παιδὶ μὲ τὸ πρῶτο συλλάβισμα θὰ μαθαίνῃ πράματα ποῦ τὰ ξέρει, ποῦ ἔχουνε ριζωθῆ μέσα του, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ προσέξῃ στὸ τί μαθαίνει· κι ὅταν συνηθίσῃ ἀπὸ μικρὸ νὰ προσέχῃ, θὰ προσέχῃ καὶ μεγάλος νὰ σκέφτεται καὶ νὰ λέῃ κεῖνο ποῦ εἶναι σωστό· καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτόνε θὰ εἶναι πάντα μέσα στὴν ἀλήθια καὶ τὴν ἀλήθια πάντα θἀγαπᾷ.

Τέτοιες σκέψες μοῦ φέρνει ἐμένα ὁ διαγωνισμὸς τοῦ «Νουμᾶ». Γιὰ τοῦτο θαρρῶ πῶς ἐκεῖνοι ποῦ νοιώθουν ὅτι ἔχουν τὴ δύναμη νὰ γράψουν ἀναγνωσματάρι στὴν ἐθνική μας γλῶσσα καὶ θὰ καταπιαστοῦνε νὰ τὸ γράψουνε, θὰ εἶναι ἀληθινοὶ ἐθνικοὶ εὐεργέτες. Δὲ διστάζω νὰ τοὺς δώσω τὸν τίτλον αὐτὸν—ὄχι μονάχα ἐγὼ ποῦ εἶμαι τίποτις, παρὰ καὶ κάθε ἄλλος ποῦ σκέφτεται σωστὰ—γιατὶ ἔχω τὸ νοῦ μου καὶ τοῦτο: Τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτες ὡς στὰ σήμερα δὲν τοὺς ἔβγαλε τὸ Κράτος τὸ πίσημο· τὸ Κράτος μήτε μισὸ εὐεργέτη δὲν κατόρθωσε νὰ πλάσῃ. Ὅλοι ὅσοι στολίστηκαν δίκια ἢ ἄδικα μὲ τέτοιο στεφάνι ἀθανασίας εἴτανε φτιάσματα τῶν χεριῶν τους. Ἡ ἀτομικὴ δύναμη καὶ θέλησή τοὺς ἔκανε μεγάλους. Γιατὶ τάχατες νὰ μὴν εἶναι τῆς μοίρας μας καὶ στὸ πνευματικὸ ξεσκλάβωμα τῆς φυλῆς μας νὰ βγοῦν εὐεργέτες ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ θέλησή καὶ δύναμη; Μ' ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα, μ' ὅλα τὰ Πανεπιστήμια, μ' ὅλα τὰ σκολιά, μ' ὅλους τοὺς πίσημους διαγωνισμούς, μ' ὅλες τὶς κάθε τόσο διαλαλούμενες *μεταρρυθμίσεις τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως!* δὲ βγῆκεν ὡς σήμερα στὸ Ἔθνος μας ἕνας σωστὸς δάσκαλος, ποῦ θὰ εἶταν κι ἀληθινὸς εὐεργέτης του. Καθόλου λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἔκαμε θαρρῶ τὸν πόλεμο, στρατολογῶντας ὄχι τόσο ἀπὸ καλοσύνη τους ὅσο φόβο. Γιατὶ φαίνεται, σὰν ἔρτασε, πῶς ὄχι μονάχα εἶχε ὁ ἴδιος τὰ περισσότερα καράβια, παρὰ πῶς παραχώρησε καὶ στοὺς Ἀρκάδες. ὅπως μᾶς τὸ δείχνει ὁ Ὅμηρος, ἂν κανεὶς τὸν παραδέχεται μάρτυρα. Ἔπειτα καὶ στοῦ ραψιοῦ τὸ δόσιμο τόνε λέει πῶς

... βασιλέβει σὲ πολλὰ νησὰ καὶ στ' Ἄργος ὅλα

Κι' ὄντας στεριανός, δὲ θὰ ὁριζε, λέω, νησιὰ ἐξόν τὰ γειτονικὰ (κι' ἀφτὰ δὲν εἶταν τίποτα πολλά) ἃ δὲν εἶχε καὶ κάπιο ναφτικό. Κι' ἀπ' ἀφτὸν ὅμως τὸν πόλεμο συμπεραίνεις τί λογῆς εἶταν τὰ προτυτερινά του.

10. Καὶ πῶς ἡ Μυκήνα εἶναι (4) τώρα μικρὴ —ἢ ἂν καμιὰ ἀπὸ τὶς τότε χῶρες δὲ φαίνεται τώρα σημαντική— δὲν πρέπει παίρνοντάς το κανεὶς μετρητὰ σημάδι ν' ἀπιστεῖ πῶς δὲ στάθηκε ὁ στρατὸς ἐκεῖνος τόσος ὅσος μᾶς τόνε λέν οἱ ποιητάδες καὶ βασιλέβει ἡ φήμη. Γιατὶ ἂν πὲς ἡ χώρα τῶν Λακώνων ἐρημωθεῖ καὶ δὲ μείνουν παρὰ οἱ ναοὶ κι' οἱ σπιστότοποι τῶν χτίριων, νομίζω, σὰν περάσει πολὺς καιρός, πῶς πολὺ θ' ἀπιστοῦν οἱ κατόπι τὴ δύναμή τους μπροστὰ στὴ φήμη τους Ἐμεῖς τόσο ἀπὸ τὰ πέντε μέρη τῆς Πελοποννήσου ὁρίζουν τὰ δικά, κι' εἶναι ἀρχηγοὶ τῆς ὁλόκληρης καθὼς καὶ πολλῶν ἀπὸ τοὺς ὄξω συμμάχους. Μὰ ἐπειδὴ μήτ' ἔγινε μιὰ χώρα ἢ πολιτεία μήτ' ἔχτισε ναοὺς καὶ χτίρια μεγαλόπρεπα, παρὰ κατοικήθηκε χωριὰ χωριὰ κατὰ τὸν παλιὸ ἑλληνικὸ τρόπο, θὰ φανεῖ ἴσως σὰν κατώτερη. Ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι πὲς πῶς πάθαιναν τὰ ἴδια, ἡ δύναμή τους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ τῆς χώρας θὰ συμπεραίνεται ἴσως διπλὴ παρ' ὅ,τι εἶναι. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὀρθὸ ν' ἀπιστοῦμε μήτε νὰ κοιταζουμε τόσο τὸ ἐξωτερικὸ κάθε πολιτείας ὅσο τὴ δύναμή της, παρὰ πρέπει νὰ νομίζουμε τὴν ἐξωτρατεία ἐκείνη πῶς ἀπ' ὅλες τὶς πρὶν στάθηκε ἡ πιὸ μεγάλη, δίχως ὅμως νὰ ὀτάνει τὶς σημερνὲς, ἂν κάπως γίνεται πάλι κι' ἐδῶ νὰ πιστέψουμε τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ὅμηρου, ποὺ φυσικὸ εἶναι σὰν ποιητὴς νὰν τὸ παραχρωματίζει. Μὰ κι' ἔτσι ὅμως φαίνεται σὰν κατώτερη. Γιατὶ ἀπὸ τὰ 1200 καράβια παρασταίνει τῶν Βοιωτῶν πῶς εἶχαν 120 ἄντρες καὶ τοῦ Φιλοχτήτη 50, δηλώνοντας κατὰ τὴ γνώμη μου τὰ πιὸ μεγάλα καὶ ~~τὸ~~ πιὸ μικρά· ἄλλα τουλάχιστο ὡς πρὸς μέγεθος δὲν ἀναφέρνει στῶν Καραβιῶν τὸν Κατάλογο. Καὶ τὸ πῶς εἶταν οἱ ἴδιοι καὶ νάφτες καὶ πολεμιστάδες τὸ δηλώνει στὰ Καράβια τοῦ Φιλοχτήτη· γιατὶ ὅλους τοὺς ὁποῖους παρασταίνει τοὺς λαμνοκόπους. Μήτε εἶναι πιθανὸ πῶς πήγαιναν μαζὶ πολλοὶ μὴ ναφτες, ἐξὸν οἱ βασιλιάδες κι' οἱ πιὸ ἀνώτεροι ἀξωματικοί, ἀφοῦ εἴτανε μάλιστα νὰ περάσουν ἀνοιχτὸ πέλαγος μὲ μηχανὲς πολεμικές. μήτε πάλι πῶς εἶχαν καράβια μὲ κατάστρωμα, παρὰ κατὰ τὸ παλιὸ τὸ εἶδος βολεμένα κάπως σὰν πειρατικά. Κατὰ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ μικρὰ καράβια κρίνοντας λοιπὸν τὸ μεσιανό. πολλοὶ δὲ φαίνουνται πῶς πῆγαν. ἔτσι σὰ σταλμένοι συντροφικὰ ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

11. Κι' αἰτία τόσο δὲν εἶταν ὁ μικρὸς πληθυσμός, ὅσο ἡ φτώχια. Γιατὶ τοῦ σιτισμοῦ ἡ στενοχώρια τοὺς ἔκανε ποὺ πῆραν στρατὸ μετρημένο, τόσο δηλαδὴ ὅσος ἤλπιζαν ἔκειπὰ πῶς θὰ οἰκονομηθεῖ μὲ τὸν πόλεμο, καὶ πάλι (5) ἀφοῦ ἔρτασαν καὶ νίκησαν στὴ μάχη (καὶ φανερὰ νίκησαν, γιατὶ ἀλλιῶς πῶς θἄχτιζαν ὀχύρωμα στὸ στρατόπεδό τους ;), φαίνουνται πῶς μήτε τότες δὲ μεταχειρίστηκαν ὅλη τὴ δύναμη, παρὰ ἄρχισαν τὸ νὰ σπαίρνουν τὴ χερσόνησο καὶ νὰ κουρσέβουν, μὴν ἔχοντας ἄλλα μέσα σιτισμοῦ. Γιὰ τοῦτο καί, ὄντας σκόρπιους, καλύτερα

(4) Τὸ κείμενο ἔχει ἦν. Τὸ νόημα ὅμως θέλει ἐστι. Ἢ πρέπει ἴσως νὰ βγεῖ ὁλότελα τὸ ἦν ἢ ν' ἀλλαχτεῖ σὲ νῦν.

(5) Τὸ κείμενο ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι. Νομίζω ἐπειδὴ δ' αὖ ἀφικόμενοι.

ρίεργο (ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρχουν καὶ λίγοι δάσκαλοι ποῦ δείχνουν ὅτι ξύπνησε μέσα τους ἡ ἰδέα τῆς πνευματικῆς λευτεριᾶς) νὰ βγοῦν οἱ εὐεργέτες αὐτοὶ τοῦ μυαλοῦ τῆς μελλούμενης γενιᾶς ἀπὸ ἕνα διαγωνισμὸ ποῦ τόνε δημιουργεῖ τὸ ἄτομο καὶ γιὰ τοῦτο φαίνεται καὶ πιὸ μεγάλος.

Ἀλεξάντρεια

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΕΝΑ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Τἀφρόμαλλα τἀρνάκια του νὰ ὁ Φλοῖσβος ἀπ' τὸν [κάμπο
Τὸ γαλαζένιο βόσκοντας τὰ φέρνει ὥς στὸ γιαλὸ,
Καὶ γελαστὸς στὴν ἀμμουδιὰ — πρὶν στὴ βαρκοῦλα [νἄμπω
Κι ἀνοίξω τὸ πανάκι μου ναυτάκι ἐγὼ τρελλὸ,—

Μάγο τραγοῦδι ἀρχίνησε μὲ τὴ χρυσῆ φλογέρα
Κι ὅλα τἀρνάκια ἐκοίμησε... καὶ νὰ ἡ 'Ακρογιαλιὰ,
Νεράϊδα στὴν ἀγκάλη του, γελῶντας πέρα ὥς πέρα
Κάθε του φλοίφλισμ' ἄλλαζε μὲ τρίδιπλα φιλιά...

Δεμένος ἀπ' τὰ κάλλη τους, τοῦ τραγουδιοῦ τὴ γλύκα,
Δομένος στὰ φιλάκια τους, στῶν δυό τους τὴ χαρά,
Ὄ,τ' εἶχα τἀλησμόνησα... μὰ ὅ,τι ἔχασα δὲ βρῆκα
Μαζὶ μὲ τὴν καρδούλα μου στοῦ Πέλαου τὰ νερά!

Σπέτσες, 4 Φ. 1905.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Μιμῆς: «Δὲν εἶπες ἐχτὲς πῶς εἶν' ἄδικο νὰ χτυπάῃ κανεὶς τὸν ἄλλο;»

Ὁ πατέρας τοῦ Μιμῆ: «Ναί, Μιμῆ».

Μιμῆς: «Νὰ τὸ πῇς αὐτὸ καὶ στὸ δάσκαλό μου, μπαμπᾶ».

«Νῖκο», ψιθύρισ' ἡ καλὴ γυναῖκα τὰ μεσάνυχτα ἀκλέφτες μπῆκαν στὸ σπίτι».

«Πήγαινε νὰ δῇς, ἀγάπη μου», ἀποκρίνεται ὁ Νῖκος μισοκοιμισμένος. «Δὲ θὰ τολμήσουν νὰ χτυπήσουν γυναῖκα».

Γυναῖκα (στὴν ἀρρώστεια της): «Θὰ μὲ θάψῃς πλάγι στὸν πρῶτο μου ἄντρα, δὲν εἶν' ἔτσι, ἀγάπη μου;»

Ἄντρας: «Γιατί ὄχι, χρυσό μου;»

ΥΣΤΕΡ' ΑΠ' ΤΗΝ ΠΛΕΡΩΜΗ

Στοῦ μανιωμένου τρελοβορειᾶ τὸ ἄγριο φύσημα, οἱ φλόγες τῶν φαναριῶν τρεμουλιαστὰ - τρεμουλιαστὰ ρίχναν τὴ θαμπὴ λάμψη τους στοὺς χιονισμένους δρόμους.

Ὁ οὐρανὸς σκεπασμένος ἀπὸ κατάμαβρα σὰν πίσσα σύννεφα, φαινῶταν ἕτοιμος νὰ ξεσπάσῃ σὲ μπόρα δυνατή.

Κάτου, ἡ πολυτάραχη πόλη, ἀποκαμωμένη πιὰ ἀπ' τὴν τόση καὶ τόση ξενεβριστικὴ κι ἀδιάκοπη δουλειά, ἀναπαβῶταν παίρνοντας καινούρια δύναμη, καινούρια ζωή, γιὰ νὰ ξαναξυπνήσῃ πάλε τὴν ἄλλη μέρα, καὶ νὰ ξαναρχινήσῃ, δυναμωμένη πιά, μὲ καινούριο θάρρος, τὸ γιγαντένιο, τὸν ἀκατάπαφτο ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Κι ἀπάνου στὴν ἡσυχία ποὺ βασίλεβε, ἀντηχοῦσε τοῦ μανιωμένου στοιχειοῦ τὸ ἄγριο μουγκρητό, τὸ παγερὸ καὶ φαρμακεμένο φύσημα τοῦ λυσσασμένου ἀγέρα, ποῦ ὁρμητικός, φοβερός, ἀμείλιχτος, μαίνουνταν σὰ δαιμονισμένος, σὰν παλαβός, ζητώντας νὰ συνεπάρῃ ἀχόρταγα τὶς σκεπὲς τῶν σπιτιῶν.

Ἡ ὥρα εἶχε περάσει· ὅλα τὰ μαγαζιὰ εἶταν κλειστὰ πιά. Μονάχα οἱ ταβέρνες δουλέβαν στὴν προχωρημένη ἀφτὴ ὥρα, παίρνοντας τοῦ ἀργάτη τὸ μεροκάματο, τὴ μικρὴ καὶ τιποτένια ἀφτὴ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων του, καὶ δίνοντας σ' ἀφτὸν γι' ἀντάλλαγμα τὸ φοβερὸ σπίρτο, τὸ σιγανὸ μ' ἀλάθεφτο δηλητήριο, ποῦ ἀργὰ ἀργὰ μὰ σίγουρα τὸν σέρνει στὴ διανοητικὴ καὶ σωματικὴ ἐξάντληση, στὴ σωματικὴ κὰι διανοητικὴ ἀνικανότη, στὸ φοβερὸ καὶ ἀναπόφευκτο τέλος ποῦ ἀκλουθάει πάντα τὸν ἀλκοολισμό—τὴ φοβερὴ ἀφτὴ ἀρώστεια, ποῦ κατάντησε ἀληθινὴ πληγή, καὶ πληγὴ ἐπικίντυνη τοῦ καιροῦ μας.

Κ' οἱ μεθυσμένοι πιὰ ἐργάτες μὲ πρόσωπο ξαναμμένο ἀπ' τὸ πιοτί, μὲ μάτια θολὰ καὶ λαίμαργα, καθισμένοι γύρω στὰ λυγδερὰ τῆς ταβέρνας τραπέζια, χύναν ἀλογάριαστα πιά, χύναν ἀκατάπαφτα, τὰ λεφτὰ ποὺ κερδίσαν μὲ τόσους κόπους, ὕστερ' ἀπὸ τόσο καὶ τόσο ἱδρῶτα, ὕστερ' ἀπὸ τόση καὶ τόση δουλειά.

Καὶ χτυποῦσαν τώρα τοὺς δυνατούς, τοὺς σιδερένιους ἀπ' τὴ δουλειὰ γρόθους τους στὸ τραπέζι μὲ δύναμη· καὶ γιομίζαν τὸν ἀσφυχτικὸ τῆς ταβέρνας ἀγέρα μὲ βλαστήμιες καὶ βρισιὲς· καὶ βρωμερὲς λέξες, ἐνῶ ἀκατάπαφτα κι ἀλογάριαστα σκορ-